

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Костирі Ірини Валентинівни на тему «Формування
лідерської позиції майбутніх інженерів у вищих технічних навчальних
зкладах», подану в спеціалізовану вчену раду Д 05.053.01 Вінницького
державного педагогічного університету на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і
методика виховання

Проблема підготовки фахівців інженерного профілю до професійної діяльності досить гостро стоїть в нашій країні. У всьому світі спостерігається зростання попиту на висококласних фахівців в сфері інженерії. Професійна діяльність інженерів пов'язана з найбільш передовими відкриттями та є одночасно й престижною, й соціально значущою. В Україні ж спостерігається протилежна тенденція – інженерія ледь потрапила до десятку затребуваних професій серед вступників минулого року. Професія інженера у громадській свідомості пов'язана з невеликою заробітною платою та несприятливими умовами праці. У зв'язку із цим тема дисертаційного дослідження «Формування лідерської позиції майбутніх інженерів у вищих технічних навчальних закладах» набуває надзвичайної актуальності, адже вона пропонує шляхи реалізації лідерського потенціалу майбутніх інженерів.

Дискурс педагогічного дослідження передбачає відповіді на три прості запитання: «Що формуємо? Як формуємо? Наскільки наше «Як» ефективне?». У дисертації Ірини Валентинівни Костирі на усі ці основоположні запитання дається науково-обґрунтована відповідь.

Ірина Валентинівна чітко і коректно вибудовує стратегію дослідження, правильно визначає об'єкт, предмет, мету, завдання дисертаційної праці, що узгоджуються з її темою та висновками.

Не викликає сумнівів **наукова новизна** одержаних результатів: визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування лідерської позиції майбутнього інженера, уточнено показники та критерії сформованості лідерської позиції майбутніх інженерів, сутність поняття «лідерська позиція майбутнього інженера». Дослідниці вдалось послідовно розкрити структуру та зміст компонентів лідерської позиції майбутніх інженерів, а також

показати її зв'язок з лідерським потенціалом та професійною компетентністю особистості.

Надійність та достовірність результатів дослідження забезпечувалися адекватним теоретичним та методологічним обґрунтуванням основних положень роботи, системним та послідовним використанням комплексу методів та методик дослідження, що повністю відповідають меті, завданням, гіпотезі, об'єкту та предмету дослідження.

Практична значущість дослідження визначається тим, що запропонована система методів діагностики рівня сформованості лідерської позиції може широко використовуватися педагогами закладів вищої технічної освіти. Заслуговує особливого схвалення географічна широта **впровадженнь результатів дисертаційного дослідження** Костирі І.В. Результати дисертаційного дослідження впроваджено в виховний процес Одеського національного політехнічного університету, Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, Харківського національного університету міського господарства ім. О.М. Бекетова, Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Української інженерно-педагогічної академії, Кременчуцького національного університету.

У першому розділі – *«Теоретичні питання формування лідерської позиції майбутніх інженерів у закладах вищої технічної освіти»* узагальнено підходи до визначення понять «лідер» та «лідерство». Заслуговує на схвалення проведений дисертанткою аналіз зарубіжних наукових джерел, присвячених проблемам лідерства. Варто звернути увагу на те, що більшість згаданих наукових робіт не були перекладені на українську мову, а отже дослідниці для здійснення цього аналізу необхідно було працювати з першоджерелами в оригіналі.

Дисертанткою досить вдало було використано схеми та рисунки для зображення структури лідерської позиції та її місця в структурі професійної компетентності майбутнього інженера. Така подача матеріалу дозволяє глибше зрозуміти основні ідеї дослідниці.

В першому розділі також було дуже докладно подано теоретичне обґрунтування авторських педагогічних умов формування лідерської позиції майбутнього інженера. В своєму обґрунтуванні дослідниця переконливо доводить важливість використання обраних нею форм та методів виховання в позааудиторній та аудиторній роботі зі студентами закладів вищої технічної освіти.

У другому розділі - *«Реалізація педагогічних умов формування лідерської позиції майбутніх інженерів у закладах вищої технічної освіти»* дисертанткою було описано процес реалізації авторських педагогічних умов з формування лідерської позиції майбутніх інженерів в позааудиторній та аудиторній роботі вищого освітнього закладу технічного профілю.

Схвально, що дослідниця наводить конкретні приклади вправ та ситуацій для моделювання, що дозволяють яскраво уявити сутність та практичний зміст втілення педагогічних умов. Також в цьому розділі дисертантка представила методичні рекомендації щодо реалізації педагогічних умов формування лідерської позиції майбутнього інженера, що можуть використовуватися в виховній роботі закладів вищої технічної освіти.

У третьому розділі *«Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування лідерської позиції майбутніх інженерів у закладах вищої технічної освіти»* наводяться результати емпіричного дослідження. Дисертанткою докладно описано критерії, показники та рівні сформованості лідерської позиції майбутніх інженерів, що значно полегшує подальше сприйняття та аналіз результатів дослідження. В розділі також представлено результати педагогічного експерименту з впровадження педагогічних умов формування лідерської позиції майбутніх інженерів. Схвально, що дисертантка використовує декілька методів математичної статистики для порівняння результатів констатувального та контрольного етапів експерименту, обираючи потрібний метод в залежності від типу даних, що аналізуються.

Основна частина дисертації структурована логічно у відповідності до змісту проведеного дослідження. У висновках представлено основні

результати дослідження, що вказують на досягнення мети та розв'язання поставлених задач дослідження.

Результати дисертаційного дослідження Костирі Ірини Валентинівни достатньо повно висвітлені у 23 публікаціях з яких 6 – статей у провідних фахових виданнях України, 1 стаття – у зарубіжних періодичних виданнях, 1 стаття у збірнику наукових праць, 15 – у матеріалах наукових конференцій.

Оцінка автореферату. Автореферат дисертації Костирі І.В. за змістом є ідентичним основним положенням дисертації та оформлений у відповідності з чинними вимогами МОН України.

Оцінюючи загалом позитивно хід та результати дослідження Ірини Валентинівни Костирі, вважаємо за необхідне звернути увагу на **деякі дискусійні моменти і побажання:**

1. Справляє враження детальний аналіз сучасних підходів до визначення сутності поняття «лідерство», що пропонується у першому розділі дисертаційної праці, у той же час, слід було б приділити увагу підходам, що впливають із теорій: «ціннісного обміну» (С. Качмарські, Т.Качмарські); діяльнісного опосередкування лідерства (А.Петровський); деструктивного лідерства (С.Ейнарсен); дистрибутивного лідерства; трансакційного лідерства (Е.Берна).
2. У п. 1.1 досить докладно описано компоненти лідерської позиції майбутнього інженера, разом з тим слід було б більше уваги приділити питанню – чим структура лідерської позиції майбутнього інженера відрізняється від лідерської позиції студентів інших спеціальностей.
3. Варто було б, виокремлюючи педагогічні умови формування лідерської позиції майбутніх інженерів, здійснювати це поетапно. Спочатку опрацювати літературу, у якій пропонуються різні педагогічні умови формування лідерської позиції, якостей, реалізації лідерського потенціалу, відібрати ті, які торкаються різних сторін і компонентів навчально-виховного процесу. Потім додати до них ті, які впливають із педагогічної практики формування духовних цінностей студентів, особистого досвіду. Згодом, методом експертного оцінювання проранжувати їх за значимістю,

а від так визначити коефіцієнт вагомості кожної і відібрати 3-4 найважливіші педагогічні умови формування лідерської позиції майбутніх інженерів у вищих технічних навчальних закладах. Можна обрати інший спосіб. Це допомогло б зрозуміти звідки беруться саме такі педагогічні умови.

4. Варто було б розмежувати поняття «відношення» і «ставлення». Наприклад, у В.М.Мясищева, відношення включає емоційно-почуттєвий компонент, пов'язаний з переживаннями, а ставлення базується тільки на раціонально-логічній складовій.

5. На стор. 72 дисертаційної праці подається модель реалізації педагогічних умов формування лідерської позиції майбутніх інженерів у вищих закладах технічної освіти. Варто презентувати реалізацію моделі, як процес, тоді можна виділити етапи формування лідерської позиції майбутніх інженерів, упорядкувати домінуючі форми, методи і засоби їх формування на тому чи іншому етапі. Від цього методика, на наш погляд, тільки б виграла.

6. У п. 1.2 було б доцільно пояснити, що саме перешкоджає природному розвитку лідерської позиції у майбутніх інженерів.

7. На нашу думку, для формування лідерської позиції майбутнього інженера не достатньо реалізувати завдання методики в рамках психолого-педагогічних дисциплін. Якщо програма формування лідерської позиції майбутнього інженера буде культивуватись і на інших дисциплінах, то це суттєво розширить можливості виховуючого навчання в частині формування лідерської позиції майбутніх інженерів.

Однак висловлені побажання носять скоріше дискусійний характер. Робота виконана на достатньо високому науково-теоретичному рівні, містить різноплановий і ретельно опрацьований автором практичний матеріал.

Загальний висновок

1. Дисертаційна робота Костирі Ірини Валентинівни «Формування лідерської позиції майбутніх інженерів у вищих технічних навчальних закладах» є завершеним науковим дослідженням, що присвячено практично важливій та актуальній темі. Вона містить оригінальні, нові теоретичні ідеї та практичні розробки, що являють собою результат пошуку, здійсненого на високому науковому рівні з доречним використанням найсучасніших методів педагогічного дослідження.

2. Отримані під час виконання роботи результати є в повній мірі оригінальними та достовірними і суттєво поглиблюють наукові уявлення про педагогічні умови формування лідерської позиції майбутнього інженера.

3. Зміст, обсяг, структура та оформлення дисертації відповідають вимогам, що висуваються МОН до подібного роду наукових праць.

4. Основні наукові результати дисертаційного дослідження повно викладені в необхідній кількості статей, що опубліковані у наукових фахових виданнях, та в матеріалах наукових конференцій.

Дисертаційна робота «Формування лідерської позиції майбутніх інженерів у вищих технічних навчальних закладах» відповідає вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій п.п. 9, 11, 12, 13 Постанови Кабінету Міністрів України № 567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» від 24.07.2013, а її авторка – Костиря Ірина Валентинівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент -

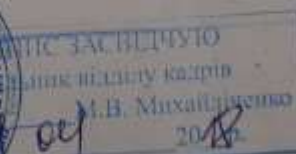
завідувач кафедри педагогіки

Національного університету біоресурсів

і природокористування України

доктор педагогічних наук,

доцент

Сопівник Р.В.